

SINIF ÖĞRETMENİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MATEMATİK VE SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN İLİŞKİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Sahinkaya^{*}, Nihan ve Aladağ^{}, Elif**

^{*} Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği ABD

^{**} Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD

ÖZET

Yenilenen ilköğretim programını uygulayacak olan öğretmen adaylarının ilköğretim programlarında verilen dersler arası ilişkilendirme hakkındaki görüşleri önemlidir. Bu çalışmada, Sınıf öğretmeni ve Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının matematik ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesine ilişkin görüşleri incelenmesi amaçlanmaktadır. 2008-2009 öğretim yılında bir Eğitim Fakültesinin Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında son sınıfta okuyan öğrencilere araştırmacılar tarafından hazırlanan veri toplama aracı uygulanacaktır. Veri toplama aracı dersler arası ilişkilendirme, matematik dersi ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesine ait açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu ölçme aracına ait ölçme ve değerlendirme ile program geliştirme uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Ölçme aracı 2008-2009 öğretim yılı bahar yarıyılında uygulanacaktır. Toplanan veriler sınıflandırılarak analiz edilecektir ve yorumlanarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dersler arası ilişkilendirme, matematik, sosyal bilgiler, aday öğretmen

GİRİŞ

Dersler arası ilişkilendirme, yenilenen ilköğretim programlarında sözü edilen bir kavramdır. Bu kavramın temelini ise disiplinler arası yaklaşım veya bütünleştirilmiş program oluşturmaktadır. Disiplinlerarası yaklaşım, bir ana fikri, konuyu, problemi veya deneyimi incelemek için birden fazla disiplinin bilgisini ve yöntemini bilinçli bir şekilde kullanan program yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Jacobs, 1989).

Okuldaki öğretim ve öğrenilenler günlük yaşam için anlamlı hale getirilirse ve kullanılabilirse daha etkili olacaktır ve okulda işlenen konular üzerinden yaşamla bağlantılar sağlanmış olacaktır. Disiplinlerarası öğretim böyle bir yaklaşımı benimsemektedir (Dervişoğlu ve Soran, 2003).

Disiplinler arası program çalışmalarında üç boyut bulunmaktadır: Yatay boyut, programda yer alan disiplinlerarasında bağlantının kurulmasıdır. Dikey boyut farklı düzeylerde öğretilen program içerikleri arasında bağlantıların kurulmasını üçüncü boyut ise yeni öğrenilen bilgilerin iş ve yaşam tecrübeleriyle ilişkilendirilmesini içerir (Weinbaum ve Rogers, 1995).

Yıldırım (1996), disiplinlerarası öğretimin gerekçelerini şu şekilde açıklamıştır;

1. İnsan psikolojik yönden dünyayı bütüncül bir yaklaşım içinde algılamaktadır. Algılama ve davranış biçimleri genellikle birden fazla konu alanının anlamlı bir örüntüsü biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle disiplinler öğretimin içerdiği bilgi ve beceriler, böyle bir bütün içerisinde sunulmadığı zaman öğrencilere yapay gelebilir. Gerçek yaşamla bağlantı kurmakta ve bu bilgileri bütünleştirerek kullanma konusunda sıkıntılara yol açabileceği için öğrenmeyi zevksiz hale getirebilir ve öğrencilerin okula karşı olan motivasyonlarını azaltabilir.
2. Değişen ve gelişen bilgi birikimi ile disiplinlerüstü çalışma alanlarının ortaya çıkması: Teknoloji Eğitim, Çevre Eğitimi gibi. Geleneksel disiplinlerin dar kapsamları içinde bu yeni gelişen alanları incelemek ve öğretmek mümkün olamaz.
3. Öğrencilerin sınıf içinde öğrenmek zorunda oldukları birçok konunun disiplinler arası bir niteliği vardır. Bu konular sadece bir disiplin ya da ders içinde ele alındığı zaman öğrenme anlamlı ve etkili olmayabilir.
4. Disiplinlerarası öğretim öğrenciye çok yönlü bir düşünme biçimi kazandırmaktadır.
5. Geleneksel disiplinler öğretimin temel özelliklerinden biri olan günlük yaşamdan soyutlanmış öğrenmedir Disiplinlerarası öğretimde ise günlük yaşama daha yakın öğrenmeye sağlanmaktadır.

Eğitimciler, disiplinlerarası yaklaşımı önermekle birlikte, bazı sınırlılıklarına da değinmektedirler. Alleman ve Brophy (1991), bütünlüştürülmüş faaliyetlerin dersin sınırlarını aşmaması ve eğitsel hedeflere yönelik olması gerektiğini belirtmektedir. Dersin hedefinden, kazanımdan uzaklaşmamaya dikkat etmek gerekmektedir. Derslerde ilişkilendirme yapacağım diye zorlama çalışmalara verilmemelidir. Bu yaklaşımın bir diğer dezavantajı derslerde ilişkilendirme yapmanın zaman almasıdır. Öğretmenin ek bir planlama yapmasını gerektirmektedir. Bu nedenlerde dolayı öğretmenler ilişkilendirme yapmaktan kaçınabilmektedir.

İlköğretim sosyal bilgiler programında bütünlüştürmenin üç boyutunu görmekteyiz. Bunlardan birincisi dikey bir ilişkilendirme olan ders içi ilişkilendirmedir. Öğrenciler, aynı derste gördüklerini daha önce öğrendikleri bilgiyle de ilişkilendirmektedir. İkincisi ara disiplinlerle ilişkilendirmedir. Ara disiplinlerle ilişkilendirmede amaç sosyal bilgiler dersi ile yaşam arasında bağlantı kurmaktır. Sosyal bilgiler programındaki ara disiplinler şunlardır;

- Afet eğitimi
- Girişimcilik
- Rehberlik ve psikolojik danışma
- Kariyer bilinci geliştirme
- İnsan hakları ve vatandaşlık eğitimi
- Özel eğitim
- Sağlık kültürü

Sosyal bilgiler programındaki bir diğer ilişkilendirme ise yatay bir ilişkilendirme olan derslerarası ilişkilendirmedir. Programda sosyal bilgiler dersi Fen ve Teknoloji, Türkçe ve Matematik dersleri ile ilişkilendirilmiştir.

Okullarda disiplinler arası çalışmaların yaygınlaştırılmasıyla öğrenme-öğretme süreci zenginleşecek ve öğrencilerin herhangi bir derste öğrendiklerini farklı alanlara transfer etmelerini kolaylaşacaktır (Dervişoğlu ve Soran, 2003).

Öğretmenlerin disiplinlerarası çalışmalarla ilgili görüşleri ve uygulamaları ile ilgili çalışmalardan bazılarına aşağıda değinilmiştir.

Aybek (2002), ilköğretim sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersini anlatırken bu dersteeki kavramlarla diğer sosyal bilim dalları ve dersler arasında ne derce ilişki kurulduğunu belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin yarısından fazlasının sosyal bilgiler dersindeki kavramları “genellikle” diğer sosyal bilim dallarıyla ilişkilendirdiği saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin sosyal bilgiler dersini Türkçe dersiyle her zaman matematik, fen bilgisi, müzik ve resim dersleriyle ara sıra ilişkilendirdikleri sonucuna varılmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan öğretmen görüşmesinde öğretmenlerin yarısına yakını “kısmen” de olsa disiplinler arası öğretimi kullanarak sosyal bilgiler dersini diğer derslerle ilişkilendirdiğini belirtmiştir. Ancak sosyal bilgiler dersinde disiplinler arası öğretime yönelik bir örnek vermesi istendiğinde öğretmenlerin çoğunluğu cevap vermekten kaçınmıştır. Görüşmeye katılan öğretmenlerin “disiplinler arası öğretime bir örnek verebilir misiniz” sorusuna cevap vermemeleri Sosyal bilgiler dersinde disiplinler arası öğretimi kullanmadığının bir göstergesi olabilir.

Karacaoğlu (2006)’nun geliştirdiği “Öğretmen Yeterlilikleri” listesinde meslek bilgine ilişkin yeterlilikler, alan bilgisine ilişkin yeterlilikler, kendini geliştirmeye ilişkin yeterlilikler, ulusal ve uluslararası değerlere ilişkin yeterlilikler boyutları bulunmaktadır. Bu boyutlardan alan bilgisine ilişkin yeterlilikler boyutuna ait maddelerden biri disiplinler arası bilgi ve becerilerini sentezlemedir.

Karacaoğlu (2008), yaptığı çalışmada öğretmenlerin “Disiplinlerarası bilgi ve becerilerini sentezleme” davranışında “yetersiz” olduğunu belirlenmiştir. “Kendi alanı ile ilgili bilgi ve ilkeleri iyi bilme” öğretmenler en yeterli olarak gözlemlenirken, bu bilgilerin diğer alanları ilişkilendirilmesi konusunda yeterli olmadıkları belirlenmiştir.

Dersler arası ilişkilendirmenin verimli bir şekilde yapılabilmesi için öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu konuda bilgili olması gerekmektedir. Bu nedenle hizmet öncesi eğitimde öğretmen adaylarının bu konuyla ilgili ne düzeyde bilgileri olduğunun araştırılması önemlidir. Bu araştırmada elde edilen veriler, lisans programlarında dersler arası ilişkilendirme kavramına nasıl yer verileceği konusuna ışık tutacaktır. Bu amaçla araştırmada şu probleme cevap aranmıştır: “Öğretmen Adaylarının sosyal bilgiler ve matematik dersinin ilişkilendirilmesine yönelik görüşleri nelerdir?”. Araştırmanın alt problemleri ise;

1. Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler ve matematik dersinin ilişkilendirilmesine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler ve matematik dersinin ilişkilendirilmesine yönelik görüşleri nelerdir? şeklindedir.

YÖNTEM

Araştırma tarama (survey) modelindedir. Tarama modeli, geçmişte yada halen varolan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan modeldir (Karasar, 1999: 77).

Verilerin Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek uygulanacaktır. Veri toplama aracı, yurt içi ve yurt dışı literatür incelenerek hazırlanmıştır. Veri toplama aracı hazırlandıktan sonra on sınıf öğretmeni ve on sosyal bilgiler öğretmen adayına uygulanmıştır. Ön uygulamadan alınan dönütlere göre veri toplama aracına son şekli verilmiştir. Hazırlanan veri toplama aracının geçerliliğinin sağlanması için ölçme ve değerlendirme, program geliştirme, sosyal bilgiler eğitimi ve matematik eğitimi uzmanlarının görüşleri alınmıştır.

Veri toplama aracı dersler arası ilişkilendirme, matematik dersi ve sosyal bilgiler derslerinin ilişkilendirilmesine ait sorudan oluşmaktadır. Ölçek iki bölümden

oluşmaktadır. Birinci bölüm dokuz adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise öğrencilerin ilköğretim sosyal bilgiler programında sosyal bilgiler dersi ile matematik dersinin ilişkilendirilmesine ilişkin tablolar hakkındaki görüşlerini belirttiği evet/hayır tipi sorulardan oluşmaktadır.

Ölçme aracı 2008-2009 öğretim yılı bahar yarıyılında eğitim fakültesinin sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği ana bilim dallarında son sınıfta okuyan öğrencilere araştırmacılar tarafından uygulanacaktır. Ölçme aracının uygulanacağı öğretmen adayları, güz döneminde okul deneyimi dersini aldıkları ve o döneme kadar derslerinin büyük bir kısmını tamamladıkları için ölçme aracının bahar yarıyılında uygulanmasına karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler sınıflandırılarak yüzde ve frekans analiz yapılacaktır.

BULGULAR

Araştırmanın bulgularında veri toplama aracının uygulanması sonucunda elde edilen verilerin analizi sunulacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde ölçme aracının uygulanması sonucu elde edilen bulguların sonuçlarına değinilecektir. Araştırmanın sonucu ve literatür taramasının ışığında önerilere yer verilecektir. Önerilerin öğretmenler, öğretmen adayları, alan uzmanları için yönlendirici olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alleman J.C. & J. Brophy. (1991). A Caveat: Curriculum Integration Isn't Always a Good Idea. *Educational Leadership*, October, p.66.

Aybek, B. (2002). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Sosyal ve Diğer Bilimlerle İlişkisinin Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Dervişoğlu, S.& Soran, H. (2003). Orta öğretim biyoloji eğitiminde disiplinler arası öğretim yaklaşıminın değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi* 25: 48-57

Jacobs, H.H. (1989). The growing need for interdisciplinary curriculum content. H.H. Jacobs (Ed.), *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation*. Alexandria, VA: ASCD.

Karacaoğlu, Ö (2006). Eğitim programları ve öğretmen yeterlilikleri (İçinde) Gözütok, D. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ekinoks Yayıncılık. Ankara.

Karacaoğlu, Ö. C. (2008). *Avrupa birliği uyum sürecinde öğretmen yeterlilikleri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Karasar, N (1997). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayınevi.

Weinbaum, A., & Rogers, A. M. (1995). Contextual learning: A critical aspect of school-to-work transition programs. Educaitional Reform and School-to-Work Transition Series. (ERIC NO: ED381666).

Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası Öğretim Kavramı Ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi* 12: 89-94.